

KRONİK

ABD Başkanlık Seçimleri

Dr. Ersin Embel, Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi

Tüm dünyada büyük olasılıkla sonucu en çok merak edilen seçimler olan ABD başkanlık seçimleri tamamlandı. Hayli karmaşık bir prosedüre dayanan ve görece uzun bir sürece yayılarak yapılan seçimlerde bu kez Cumhuriyetçi Parti'nin adayı, emlak zengini işadamı Donald Trump ipi göğüsleyerek ABD'nin 45. başkanı oldu. 2015 ilkbaharında başlayan seçim sürecinde öncelikle, partilerin başkan aday adayları arasına girebilme mücadelesi verildi. Çok sayıda taliplinin ortaya çıktığı (Örn. Cumhuriyetçi Parti'de, içlerinde eski başkan Bush'un diğer oğlu olan Jeb Bush'un da yer aldığı 17 aday adayı ile rekor kırıldı) bu sürecin sonunda özellikle öne çıkan isimler Demokrat Parti'de Hillary Clinton ile Bernie Sanders; Cumhuriyetçi Parti'de ise Ted Cruz, John Kasich, Marco Rubio ve Donald Trump oldu. Bu isimlerden Sanders ve Trump, farklı kulvarlarda olmak üzere, ABD anaakım siyaseti bakımından sıra dışı denebilecek tutum ve vaatleri nedeniyle dikkat çekerken, Clinton'ın ise gerek parti içindeki gerek Trump karşısındaki zorlu ve skandallarla sarsılan kampanyası sonucunda Demokratların yönetimini sürdürüp sürdüremeyeceği merak konusu oldu.

Seçim Kampanyası Sürecinde Öne Çıkanlar

Demokrat Parti içindeki adaylık yarışının kesinlikle en ayrıksı ve dikkat çekici ismi, Bernie Sanders idi. 74 yaşındaki Vermont Senatörü Sanders, kendisini "demokratik sosyalist" olarak tanımlıyordu ve ABD'de birçok kişiye itici gelen bu sıfatını, kampanyası sırasında yaptığı konuşmalar ve vadettikleriyle de pekiştirdi. Sanders, Hillary Clinton'ın tersine, Obama yönetimini eleştirmekten geri durmadı, sermaye çevreleriyle içli dışlı da değildi. Wall Street'in daha sıkı denetlenmesi, büyük şirketlerden daha fazla vergi alınması ve devletin sadece milyarderlerin temsilcisi gibi davranmaması gerektiği şeklinde çıkışlar yaptı. ABD'nin siyasi bir devrime ihtiyacı olduğunu

söyleyen Sanders, genel sağlık sigortası, parasız yükseköğretim, yüksek asgari ücret gibi önemli konuları, İskandinav ülkelerindeki demokrasi ve sosyal devlet uygulamalarına referansla dile getirdi. Ekonomi konusundaki eşitlikçi vaatlerinin yanı sıra LGBTİ bireyler, kadınlar, göçmenler gibi kesimler için eşit yurttaşlık söylemi; iklim değişikliğini kendisine mesele etmesi, nükleer silahlara mesafeli tutumu, diplomasi ve barışa vurgu yapması da Sanders'ı bu süreçte diğer adaylardan farklı kıldı. Bu söylemiyle Sanders, yaşı ve ülkenin anaakım siyasetine göre radikal bulunan tavrı nedeniyle iddialı bir aday olamayacağı yönündeki tahminleri kısa zamanda boşa çıkararak Demokrat Parti içinde Clinton'ın en önemli rakibi oldu. *Occupy Wall Street* hareketinin “*We are 99 %*” temasını güçlü bir şekilde dile getirerek özellikle gençlerin, görece daha yüksek eğitilmişlerin ve Demokrat Parti'nin sol eğilimli kesimlerinin büyük desteğini alan Sanders, seçim çalışmalarının finansmanı için de son derece şeffaf bir bağış kampanyası yürüttü. İki yüz milyon doları aşan miktardaki bağışı, az sayıdaki zengin yerine çok sayıda insanın sınırlı katkılarıyla toplamayı başardı. Sanders'ın bu profili ve parti içi yarışta son ana kadar kalabilmesi, İngiltere'de Jeremy Corbyn'in İşçi Partisi başkanı seçilmesinden sonra sol siyaset adına yeni bir umut doğurdu.

Obama'nın ilk dönemdeki dışişleri bakanı olarak görev yapan Hillary Clinton ise Demokrat Parti'nin ilk günden itibaren favori görülen adayydı. Eski başkanın eşi, 2008'de Obama karşısında Demokrat Parti'den başkan aday adayı ve sonrasında Obama'nın dışişleri bakanı olarak gerek Parti gerek ABD içinde iyi tanınan Hillary Clinton, Sanders'ın aksine, yerleşik siyasi dengeleri gözetken, genel olarak Obama yönetiminin takipçisi, iş dünyasıyla iyi ilişkilere sahip bir aday profiline sahipti. Clinton'ın destekçileri daha çok hispanik kökenliler ve Afro-Amerikalılar oldu. Kampanyası sırasında daha çok dış politika meselelerindeki vaatleri ve değerlendirmeleriyle gündeme geldi. Clinton, dış politikada, özellikle Orta Doğu'da şahin ve müdahaleci denebilecek bir çizgi izleyeceğinin mesajını verdi. Ekonomi konusunda Sanders'ın söylemi Clinton bakımından zorlayıcı oldu. Sanders'ın bu konudaki ataklarını karşılamak zorunda kalan Clinton, kampanyasının daha ileriki aşamalarında asgari ücret zammı ve vergi gibi konularda Sanders'inkine yaklaşan bir söylemi benimsedi.

Dışişleri Bakanı olduğu dönemde Libya'daki ABD büyükelçisinin öldürülmesi olayına ilişkin olarak yapılan eleştiriler Clinton'ı halihazırda bir hayli zorlarken, henüz kampanya döneminin başlarında patlak veren e-posta skandalı da adaylık sürecini biraz daha güçleştirdi. Bakanlık yaptığı dönemde Clinton'ın, “gov” uzantılı resmi hesap yerine, kişisel hesabı olan “*hdr22@clintonemail.com*” adresini kullandığı ve bunları da evindeki özel sunucusu (*server*) üzerinden gönderdiği anlaşıldı. Böylece gerek resmi bilgilerin bakanlık kayıtlarına ne ölçüde geçirilmiş olduğu gerekse bunların gizliliğinin ne kadar korunabildiği sorularına dayanarak Clinton'ın sorumluluğu

gündeme getirildi. Konuyu inceleyen FBI, Temmuz 2015'te, Clinton'ın aşırı derecede dikkatsiz davrandığını kabul etmekle birlikte adli soruşturmaya gerek olmadığı sonucuna vardı. Clinton bu durumun yol açtığı güven bunalımını gidermeye çalışırken kendisiyle ilgisiz gibi görünen bir başka soruşturma çerçevesinde, danışmanının eski eşinin bilgisayarında yapılan incelemelerde ele geçen e-postalar nedeniyle FBI seçimlere birkaç hafta kala yeniden soruşturma açtı. Clinton'ın imajını zedeleyerek seçim sonuçlarını etkileyecek bu gelişme yetmezmiş gibi, aynı sıralarda, Clinton'un seçim kampanyasının başındaki isim olan John Podesta'nın kişisel e-postaları bir siber saldırı sonucu *Wikileaks*'e düştü. Bu gelişme, Clinton'ı Trump karşısında daha da zor durumda bıraktı, Clinton ve ekibinin etik temelli itirazları pek etkili olmadı. Öyle ki, belki de ilk kez Rusya'nın ABD başkanlık seçimlerinin sonucuna -siber saldırı aracılığıyla- müdahale ettiği iddiası bile dile getirilmesine karşın Clinton'ın seçmenler gözündeki itibarı ve güvenilirliği istenen seviyeye çıkarılamadı.

Cumhuriyetçi Parti'nin çok sayıdaki aday adayı arasından sıyrılarak Parti adaylığı olmayı başaran isim Donald Trump oldu. Daha önce sivil ya da askeri bürokraside hiç görev almamış, siyasette de deneyimi bulunmayan Trump, fırsatçı bir müteahhit olarak aile şirketini büyüttü ve Forbes Dergisi'nin en zenginler listesine girdi. Biyografisini kaleme alan gazeteciye, kitapta kendisini yeterince zengin göstermediği iddiasıyla beş milyar dolarlık tazminat davası açacak kadar servetini ve kendisini göstermeyi seven Trump, düzenlediği güzellik yarışmaları organizasyonlarının yanı sıra *The Apprentice* (Çırac) adlı televizyon programındaki performansıyla da 2000'lerin popüler figürlerinden biri haline geldi.

Donald Trump, "*Make America Great Again*" (Reagan'ın 1980 seçimlerinde kullandığı slogan) sloganıyla Haziran 2015'te Cumhuriyetçi Parti'den adaylık yarışına katıldı. Trump'ın siyasetteki deneyimsizliği kendisi için bir dezavantaja dönüşmedi; çünkü Cumhuriyetçi Parti seçmeninin yarıya yakın kesimi, adaylık için siyasette deneyim gerekmediğini düşünüyordu. Yerleşik siyasi elitlere yönelik tepkinin bir sonucu olan bu bakış Trump'ın işine çok yaradı ve Ağustos 2015'ten itibaren Parti içindeki yarışta öne geçti ve bu pozisyonunu korudu. Seçim kampanyasını kendisinin finanse ettiğini, böylece lobicilere borçlu olmayacağını söylemesi de seçmen nezdinde puan toplamasını sağladı. Rakipleri Cruz ve Kasich'in güç birliği yapmayı denemeleri de Trump'ın önünü kesemedi.

Seçim kampanyası boyunca gerek üslubu gerekse vaatleri nedeniyle kimilerini kızdıran, kimilerini coşturan, Mussolini'yi andıran mimikleriyle Trump sürekli gündemde kalmayı başardı. Siyasal doğruculuk için zamanı olmadığını söyleyerek bir kısmı kendi partisinden diğer aday adaylarıyla olmak üzere son derece seviyesiz polemikler yürüttü. Kadınlar, Müslümanlar, Meksikalılar gibi çeşitli grupları aşağılayan ya da kriminalize eden sözleri

yankı uyandırdı. Trump, ülke sorunlarını sıradan vatandaşın anlayabileceği şekilde basitleştirip bu sorunlara yine aynı netlikte ve basitlikte sansasyonel yanıtlar getirdi. Kampanya konuşmaları sırasında en çok alkış alan vaadi, Meksika sınırına koca bir duvar inşa ederek buradan gelecek yasa dışı göçmenleri önlemektir. Çünkü, Trump'a göre ABD'ye, Meksikalıların "iyileri" yerine tecavüzcüler, uyuşturucu kaçakçıları vb. suçlular geliyordu. Bu konuda daha da ileri giderek ülkedeki 11 milyon kayıtsız göçmenin sınır dışı edilmesi gerektiğini belirten Trump, Müslümanlar hakkında da ırkçı içerikli mesajlar verdi. 11 Eylül'ün ülkedeki Müslümanlarca kutlandığını, camilerin mutlaka takip altında tutulması ve başta Suriyeliler olmak üzere Müslümanların ülkeye girişinin yasaklanması gerektiğini iddia etti. Göçmen karşıtlığı hem korkuyu artırırken hem de işsizlik başta olmak üzere alt sınıfların ekonomik sorunlarının da başlıca kaynağı olarak göçmenleri hedefe koyuyordu.

Trump, "Make America Great Again" sloganı çerçevesinde ekonomi alanında ilginç öneriler dile getirdi. Eski bir konuşmasında asgari ücretin yüksek olduğunu söylemişken, kampanyanın ilerleyen günlerinde mevcut asgari ücretle nasıl yaşanabileceğini anlamadığını söyleyip asgari ücretin 10 dolar olması gerektiğini belirtti. Açıklanan resmi işsizlik istatistikinin (%5) gerçeği yansıtmadığını, gerçek oranın en az %20 olduğunu iddia eden Trump, uyumlu bir dış ticaret ve dış politika sayesinde ülkedeki işsizliği hızla azaltacağını ve ABD'de birçok yeni iş yaratılacağını vadetti. Bu kapsamda, serbest ticaret sisteminden kaynaklanan zararları giderecek yeni düzenlemelere gidilmesi gerektiğini, seçildiği takdirde Çin'e bu konuda baskı yapacağını, vergileri ve finansal regülasyonu en aza indirgeyerek ekonomiyi canlandıracağını belirtti. Dış politika konusunda ise yine ilginç ve Cumhuriyetçi Parti'nin geleneksel politikalarıyla pek bağdaşmayan bir pozisyon aldı. Putin'le iyi anlaşabileceğini, Rusya'yla iyi ilişkiler kuracağını söylemesi kadar, Saddam ve Kaddafi'nin teröristleri öldürdükleri için aslında iyi işler yaptıklarını, Irak'a girerek hata yapıldığını söylemesi de çarpıcıydı.

8 Kasım'daki Seçimler

Hararetli tartışmaların yaşandığı, zaman zaman seviyenin bir hayli düştüğü, sinema ve müzik dünyasından birçok ismin Clinton'a açıktan destek verdiği kampanya dönemi sonunda, ABD Anayasası gereği, Kasım ayının ilk Pazartesi gününü izleyen Salı günü her eyalette ikinci seçmen durumundaki delegeleri belirlemek üzere seçimler yapıldı. En çok oyu alan adayın o eyaletteki delegelerin tümünü kazandığı seçimlerde toplam 538 delegeden 306'sını Trump kazandı. Bununla birlikte, son 20 yılın en düşük katılımı seçiminde (yaklaşık olarak %55) Trump, rakibi Clinton'dan yaklaşık 3 milyon daha az oy almasına karşın başkan seçilmesine yetecek kadar delege kazandı.

Seçimden bir gün önce Clinton'ı Trump'ın yaklaşık 4 puan önünde gösteren kamuoyu şirketleri, İngiltere ve Türkiye'deki seçimlerde olduğu gibi sonucu öngöremediler.

Sürpriz olarak değerlendirilen seçimlere katılan seçmen profiline bakıldığında Trump ve Clinton'ın belirli özelliklere sahip grupların oylarını aldıkları görüldü. Buna göre, Trump'ın seçmeninin genel özelliklerini erkek, beyaz, 40 yaşının üzerinde ve eğitim düzeyi düşük olmak şeklinde özetlemek mümkün. İşin ilginç, Trump, kampanyası sırasında çeşitli defalar aşağıladığı ya da hakaret ettiği Hispanikler ve Asyalılar gibi gruplardan 2012 seçimlerine göre daha çok oy aldı. Aşağıladığı bir diğer grup olan kadın seçmenlerdeki düşüş ise yaklaşık %2 gibi sınırlı bir düzeyde kaldı. Bir diğer önemli parametre olan gelir durumu çerçevesinde bakıldığında da Trump'ın önemli bir başarı gösterdiği görülüyor. Zira yıllık geliri 30 bin dolardan az olan seçmenler bakımından Demokratların oy oranı 2012 seçimleri ile kıyaslandığında %10 düşerken, Cumhuriyetçilere oy verme oranı %6 düzeyinde artmış.

Seçimlerin Ardından

Seçim sonuçlarının alınmasıyla birlikte galibiyetini ilan eden Trump, zafer konuşmasında "tüm Amerika'nın başkanı olacağım" diyerek birlik ve beraberlik çağrısı yaptı. Bununla birlikte ülke çapında Trump karşıtı gösteriler yapılmaya başladı. Trump'ın demokrasi konusunda hiç de güven vermeyen tavrı ve vaatlerinin yanı sıra Clinton'dan daha az oy almasına karşın başkan seçilmiş olması, Amerikan sistemine ilişkin hoşnutsuzluğu ve endişeleri yeniden artırdı. Trump'ın başkanlığa seçilmesi sonrasında medyaya yansıyan belki de en ilginç gelişmelerden birisi, ABD'de *Google* üzerinden Kanada'ya göçmenlik araması yapılmasında adeta patlama yaşanması, hatta Kanada'nın ilgili resmi web sitesinin bir süre kullanılamaz hale gelmesiydi.

Trump'ın zaferi dünyada da geniş yankı uyandırdı. Alınan bu sonuç, özellikle Brexit sonrası gündeme daha da yerleşen, sağ-popülist siyasetin giderek güç kazanması ve seçmenin yerleşik siyasi elitlere tepkilerini bu şekilde dile getirmelerinin yeni ve çarpıcı bir örneği sayıldı. Avrupa sağından ise tebrikler arka arkaya geldi. Fransa'dan Marine Le Pen, Hollanda'dan Wilders, İngiltere'den Farage, Trump'ın galibiyetini, yeni bir dünyanın müjdecisi olarak yorumladılar. Bu desteğin en önemli nedeninin, Trump'ın kampanya boyunca sergilediği göçmen karşıtı tutum olduğu söylenebilir.

Anayasadaki seçim prosedürü uyarınca Kasım ayında yapılan seçimlerde belirlenen delegeler, Seçiciler Kurulu adıyla Aralık ayının ikinci Çarşambasını izleyen ilk Pazartesi günü toplanarak başkanı seçmekteler. Trump seçildikten sonra yükselen protestoların son ayağında, Seçiciler Kurulu'ndaki Cumhuriyetçi üyelere Trump'a oy vermeme çağrısı yapıldı. Literatürde

“sadakatsiz delege” olarak adlandırılan ve bir delegenin başta deklare ettiği adaya oy vermekten cayması olarak tanımlanan uygulama, önünde kural olarak bir engel bulunmamakla birlikte, şimdiye dek nadiren gerçekleşmişti. Nitekim bu yöndeki beklentiler sonuç vermedi ve 19 Aralık’ta yapılan Seçiciler Kurulu toplantısında Trump, 8 Kasım’da elde ettiği 306 delegeden 304’ünün oyunu korumayı başararak ABD başkanlığını resmen kazandı.

Trump, seçimlerin ardından çalışacağı ekibi kurmaya başladı. Bu ekibin belki de en dikkat çekici özelliği birkaç dolar milyarderi ve multi milyonerinden oluşması. Trump’inki de dâhil edildiğinde, ülke tarihinin bu en zengin kabinesinin toplam servetinin 20 milyar dolar civarında olduğu söyleniyor. Ekipteki en dikkat çekici isimlerden birisi, enerji devi ExxonMobil’in CEO’su Rex Tillerson. Dışişleri bakanı olacak görev yapacak olan Tillerson’un Putin’le çok yakın ilişkileri olduğu biliniyor. Bu ilişkinin ABD-Rusya ilişkilerini nasıl yönlendireceği önümüzdeki süreçte görülecektir.

Donald Trump, 20 Ocak’ta Kongre’de gerçekleştirilecek yemin töreninin ardından görevine resmen başlayacak. Senato ve Temsilciler Meclisi’ndeki Cumhuriyetçi çoğunluk (süper çoğunluk) düşünüldüğünde Trump’ın görece rahat bir çalışma dönemi geçireceği tahmin edilebilir. Kampanya dönemindeki sert söylemini de yavaş yavaş yumuşatacağının sinyallerini vermeye başladı. Bu tavrını sürdürür mü bilinmez fakat kimilerine göre yeni bir Soğuk Savaş’ın, kimilerine göre ise 1930’ların yeniden yaşanmaya başladığı günümüzde Trump yönetiminin atacağı ya da atmayacağı adımların başta Orta Doğu olmak üzere tüm dünyada önemli sonuçlar doğuracağı aşikar.

Kaynakça

- <http://ayrintidergi.com.tr/amerikada-secimler-bernie-sanders-ve-donald-trump-ruzgari/>
- <http://tr.euronews.com/2016/11/09/trump-in-secilmesi-avrupali-asiri-sagciları-memnun-etti>
- <http://tr.euronews.com/2016/10/31/abd-clinton-in-basini-agritan-e-postalar>
- <https://tr.sputniknews.com/abd/201603021021232365-abd-super-sali-clinton-trump/>
- http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/02/160210_donald_trump_10_gch
- http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/02/160202_bernie_sanders
- <http://www.bbc.com/news/election-us-2016-37918303>
- <http://www.bbc.com/news/election-us-2016-37922959>
- <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-37917540>
- <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-37835308>

<http://www.al-monitor.com/pulse/tr/contents/articles/politics/2016/10/abd-baskanlik-secimleri-clinton-email.html>

<http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-36842460>

<http://aa.com.tr/tr/abd-baskanini-seciyor/clinton-ve-trumpin-karsilastirmali-ekonomi-politikalari-628710>

<http://www.dw.com/tr/iki-aday-trumpa-kar%C5%9F%C4%B1-harekete-ge%C3%A7ti/a-19212318>

<http://observer.com/2016/07/wikileaks-proves-primary-was-rigged-dnc-undermined-democracy/>

<http://www.gazeteduvar.com.tr/dunya/2016/11/09/trumpa-kimler-ne-kadar-oy-verdi/>

<http://aa.com.tr/tr/dunya/abdde-secici-kurul-secilmis-baskan-trump-icin-sandik-basinda/709242>